

УДК 34
3-12

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 27.06.2024 № 10).

З-12 Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 138 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення» (21.06.2024), у роботі якої взяли участь представники закладів вищої освіти, наукових установ, правоохоронних органів, недержавних установ України та іноземних держав.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна АЛФЬОРОВА**; канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**; докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**; канд. юрид. наук, доц. **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**; **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*).

ISBN 978-966-981-927-7

© ВНПЗ ДГУ, 2024
© Автори, 2024

Пеньков С. В.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Дніпровський гуманітарний університет
ORCID 0000-0003-4044-5824

Волошина М. О.

кандидат юридичних наук,
доцент закладу вищої освіти
кримінального права, процесу
та криміналістики
Інституту економіки та права
Класичного приватного університету
ORCID 0000-0001-9416-6885

Чорний В. А.

аспірант
Класичного приватного університету

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА (РОЗШУКОВА) ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ДОДАТКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ПРАВОПОРЯДКУ

Реалії сьогодення свідчать, що криміногенна ситуація в Україні залишається напруженою. Так, за даними Офісу Генерального прокурора, в 2023 році обліковано 475595 кримінальних правопорушень, з них: кримінальних проступків – 96238 (20,2% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень); нетяжких злочинів – 67664 (14,2%); тяжких злочинів – 190945 (40,1%); особливо тяжких злочинів – 119632 (25,1%); кримінальних правопорушень у яких здійснювалось спеціальне досудове розслідування – 1157 (0,24%).

Таким чином, питома вага зареєстрованих тяжких та особливо тяжких злочинів складає 65,2% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень, що не може не викликати занепокоєння.

До суду з обвинувальним актом у 2023 році спрямовано лише 166189 кримінальних правопорушень (34,9% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень), з них: кримінальних проступків – 49110, нетяжких злочинів – 32372, тяжких злочинів – 77650, особливо тяжких злочинів – 6444 (3,8%), кримінальних правопорушень у яких здійснювалось спеціальне досудове розслідування – 1042.

На кінець 2023 року у 302081 кримінальному правопорушенні рішення про закінчення або припинення не прийнято, з них: кримінальних проступків – 46187 (15,2% від загальної кількості кримінальних правопорушень у яких рішення не прийнято), нетяжких злочинів – 33517 (11,1%), тяжких злочинів – 109646 (36,2%), особливо тяжких злочинів – 112329 (37,1%) [1].

Отже, кількість спрямованих до суду кримінальних правопорушень з обвинувальним актом, ледь перевищує третину від загальної кількості

облікованих правопорушень, а кількість спрямованих до суду кримінальних правопорушень щодо особливо тяжких злочинів взагалі знаходиться на рівні статистичної похибки. В той же час серед нерозкритих кримінальних правопорушень, особливо тяжкі злочини посідають перше місце.

Наведений статистичний аналіз свідчить про катастрофічне положення, що склалося в сфері боротьби із злочинністю.

Таким чином, правоохоронні органи України, через низку, як об'єктивних, так і суб'єктивних причин (недостатнє матеріально-технічне та фінансове забезпечення, низька професійна підготовка оперативних працівників та слідчих, дефіцит досвідчених кадрів, висока міграційна активність населення внаслідок бойових дій і, як наслідок, кількісне зростання та активізація злочинного елементу, корупція в лавах правоохоронців тощо), не завжди ефективно протидіють злочинності.

Як зазначають дослідники, в розвинутих країнах все більшого поширення набувають тенденції, щодо залучення до виконання функцій держави, крім власне державних органів, приватних установ та організацій і окремих осіб. Практика розвинутих країн свідчить, що залучення приватних установ або осіб, можливе і доцільне в сфері правоохоронної діяльності, зокрема у вигляді надання детективних послуг [2, с. 86].

Таке залучення не означає, що держава відмовляється від виконання своїх функцій, або намагається позбавитися відповідальності за свою діяльність. Навпаки, надання приватним установам права виконувати деякі завдання в сфері правоохоронної діяльності, що досі асоціюються як суто державні, створить умови для підвищення ефективності захисту прав та інтересів громадян або юридичних осіб, задоволення їх потреб у фізичному захисті, в отриманні інформації, доказів, документів, консультаційних послуг тощо.

Приватна детективна (розшукова) діяльність зародившись наприкінці XIX ст., набула широкого поширення в західних та інших країнах. Більш як століття еволюції призвели до того, станом на теперішній час приватні детективи та детективні агентства надають широкий спектр послуг від суто фізичного захисту (охоронна діяльність) до прийняття активної участі в розслідуванні злочинів та розшуку зниклих осіб або майна (розшукова діяльність). В таких країнах, як США, Великобританія, Франція, Німеччина та деяких інших, приватні детективи наділені широкими правами і повноваженнями та діють як партнери державних правоохоронних органів. Отримані приватними детективами інформація, документи, інші матеріали можуть, навіть, бути використані, як докази в судових засіданнях при розгляді кримінальних, адміністративних та цивільних справ. Таким чином, у розвитку приватної детективної (розшукової) діяльності зацікавлені, як громадяни, так і держава.

В той же час, нормативно-правова регламентація приватної детективної діяльності має суттєві відмінності в різних країнах. Так, у Німеччині приватна детективна діяльність регламентується федеральним законом, отримання

ліцензій для здійснення такого виду діяльності не потрібно, відсутні вимоги щодо юридичної освіти або досвіду роботи в правоохоронних органах. В США, навпаки, приватна детективна (розшукова) діяльність регламентується на рівні штатів, єдиний федеральний закон відсутній. У більшості штатів для набуття права зайняття таким видом діяльності необхідно отримання відповідної ліцензії, які бувають трьох видів: «А» - надає право на здійснення діяльності зі збору інформації, «В» - надає право на здійснення охоронної діяльності та «С» - комбінована ліцензія, надає право на здійснення розшукових та охоронних функцій. Таким чином, незважаючи на відсутність єдиного федерального закону, приватна детективна (розшукова) діяльність в США перебуває під пильним наглядом держави.

Цікавою особливістю провадження детективної діяльності у США є те, що приватним детективам заборонено користуватися поліцейськими криміналістичними обліками. Більш того, приватним детективам у США взагалі не можна використовувати свої зв'язки в поліції, як джерело інформації. В той же час, приватні детективи в США не зобов'язані надавати поліції інформацію та інші матеріали отримані ними самостійно під час провадження детективної діяльності (за виключенням отримання доказів в провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів).

У Великобританії, на відміну від США, приватні детективи мають право і можливість використовувати широкий спектр технічного обладнання для отримання інформації, а також мають доступ до так званого центрального поліцейського комп'ютера. Загалом, у Великобританії спостерігається доволі тісна співпраця державних правоохоронних органів та приватних детективів і їх об'єднань, будь-яких обмежень, щодо взаємного інформування про осіб, що скоїли або готують злочини, події та процеси, що відбуваються в кримінальному середовищі тощо, не встановлено [3]. Така співпраця сприяє більш ефективному попередженню та розслідуванню злочинів, захисту прав і свобод громадян і юридичних осіб.

Що стосується країн Східної Європи, слід зазначити, що приватна детективна (розшукова) діяльність в них також легалізована та законодавчо регламентована. Так, у Республіці Польща діє Закон «Про детективні послуги», в Латвії – Закон «Про приватну детективну діяльність» та Правила ліцензування та сертифікації детективів, затверджені Кабінетом Міністрів Латвії, в Республіці Молдова «Про приватну детективну і охоронну діяльність» [4, с. 108].

В Україні, незважаючи на прагнення до європейської спільноти, станом на сьогоднішній день, така діяльність на законодавчому рівні не врегульована. Особи, що надають детективні послуги мають полулегальний статус, діють на підставі законодавства, яким регламентується підприємницька діяльність, їх права та обов'язки, вимоги до цих осіб (наявність юридичної або іншої спеціальної освіти, стажу роботи в правоохоронних структурах, вік, відсутність судимостей тощо) не визначені.

Підбиваючи підсумки зазначимо, що приватна детективна (розшукова) діяльність набула широкого поширення, як західноєвропейських, так і в східноєвропейських країнах, а також в США та Великобританії. Зазначений вид діяльності у вказаних країнах регламентується на законодавчому рівні. Закони, яким врегульована приватна детективна (розшукова) діяльність мають суттєві, інколи радикальні відмінності. Залучення приватних детективів до виконання правоохоронної функції держави, поряд з їх тісною співпрацею з державними правоохоронними структурами, дещо розвантажує правоохоронців, сприяє більш ефективному захисту прав і основоположних свобод громадян, що в свою чергу посилить можливості держави в напрямку забезпечення законності і правопорядку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Офіс Генерального прокурора. Офіційний сайт. URL : <https://www.gp.gov.ua/>.
2. Француз А. Й., Істоміна А. С. Приватна детективна діяльність: міжнародний досвід та національні перспективи. *Legal Bulletin*. 2022. № 5. С. 81-90. URL : <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/302>.
3. Вінгіловська О. І. Шляхи імплементації кращого зарубіжного досвіду у сфері регулювання діяльності інституту приватних детективів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 10. URL : <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-10-01-11/2023-10-01-11>.
4. Назаренко П. Г., Щербіна М. Г. Моделі приватної детективної діяльності: зарубіжний досвід. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в умовах COVID-19* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10-11 груд. 2020 р.). Рівне : Видавн. дім "Гельветика", 2020. Ч. II. С. 107-111. URL : <http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/2885>.

Черноп'ятов С. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету
ORCID 0000-0003-4209-5215

**МЕТОД «ЧЕСНОГО ЧИТАННЯ» (*The “Fair Reading” Method*)
У ТЛУМАЧЕННІ ПРАВА В УКРАЇНСЬКІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

Витоки. Термін «метод “чесного читання”» («*The “Fair Reading” Method*») (далі також **Метод**) впровадили, а сам цей метод формалізовано описали саме під цим збірним терміном два американські автори – Антонін Грегорі Скалія (*Antonin Gregory Scalia*) – американський юрист, суддя, суддя Верховного Суду США (1986 – 2016), відомий доволі консервативними поглядами та прихильністю до текстуалізму та оригіналізму у тлумаченні права, – та Браян Ендрю Гарнер (*Bryan Andrew Garner*) – американський